

Fyziologie práce

Fyziologie II přednáška (VLFY0422p)

Tibor Stračina

Audiovizuální obsah prezentovaný během přednášky je autorským dílem vytvořeným zaměstnanci Masarykovy univerzity. Jakékoliv další šíření tohoto obsahu nebo jeho části bez svolení Masarykovy univerzity je v rozporu se zákonem.

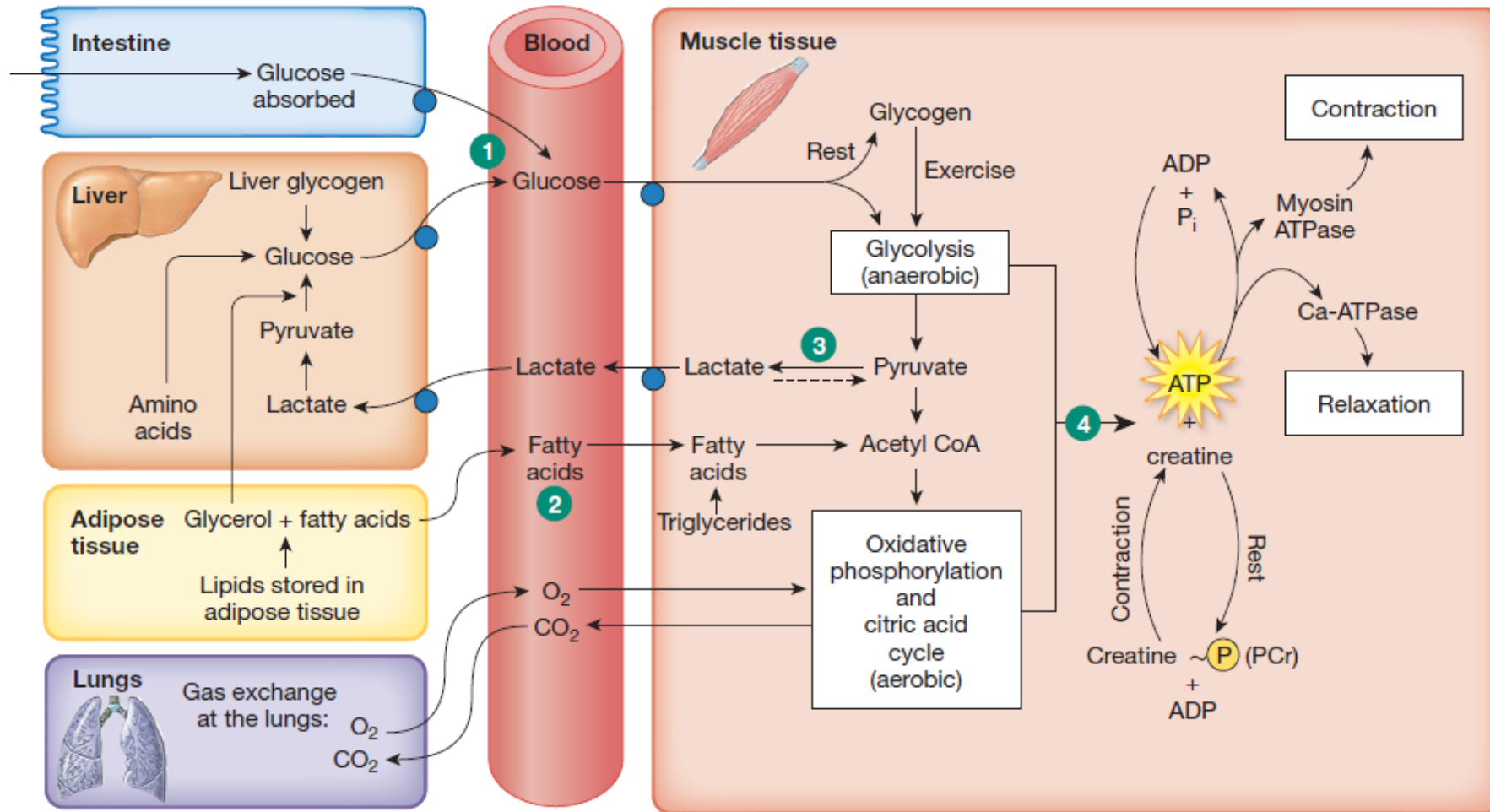
Práce (fyzická aktivita, cvičení)

Kosterní sval

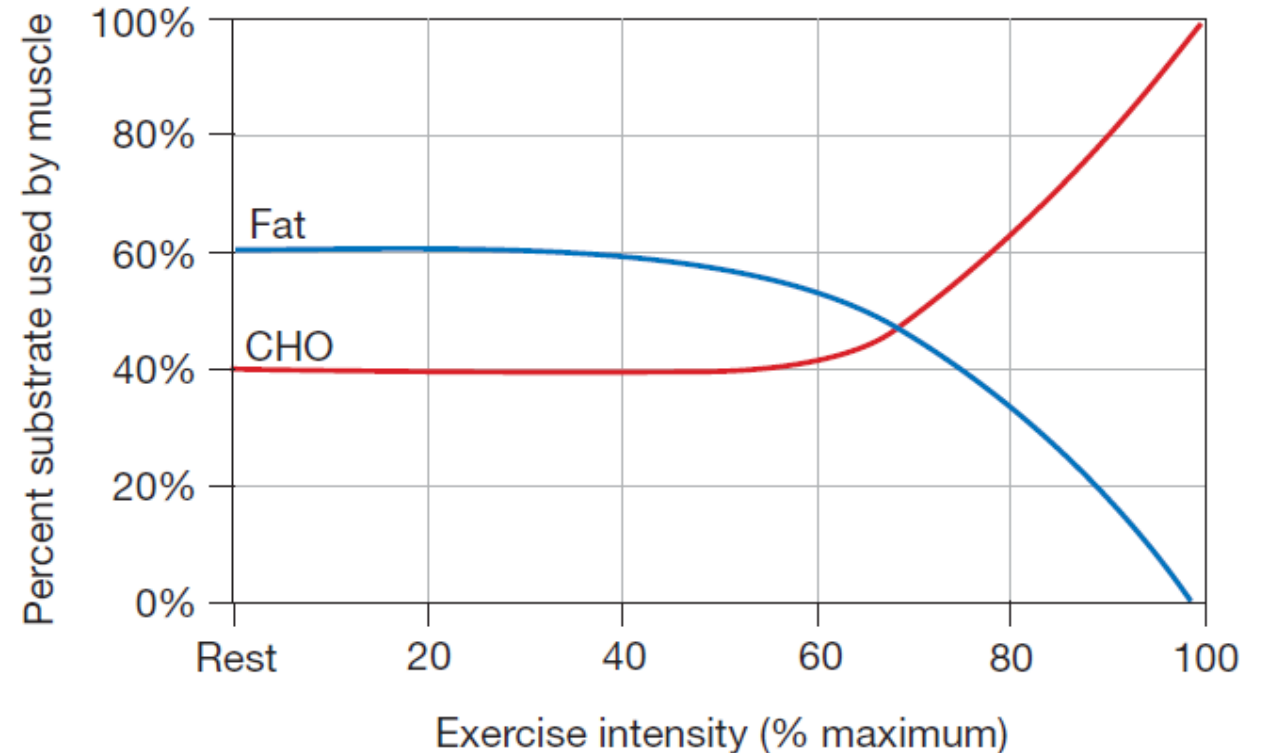
- Kontrakce: isometrická (statická práce) vs. isotonická (dynamická práce)
- Metabolismus: aerobní vs. anaerobní
- Metabolická autoregulace krevního průtoku:
  - ↓pO₂; ↑pCO₂; ↓pH; ↑K⁺; ↑lokální teplota
- Krevní průtok závisí na svalovém napětí (vysoké napětí = snížený průtok)
- Svalová vřeténka – svalové napětí – aferentace – udržuje aktivaci SNS

Metabolismus kosterního svalu

Substráty využívané kosterním svalem během zátěže

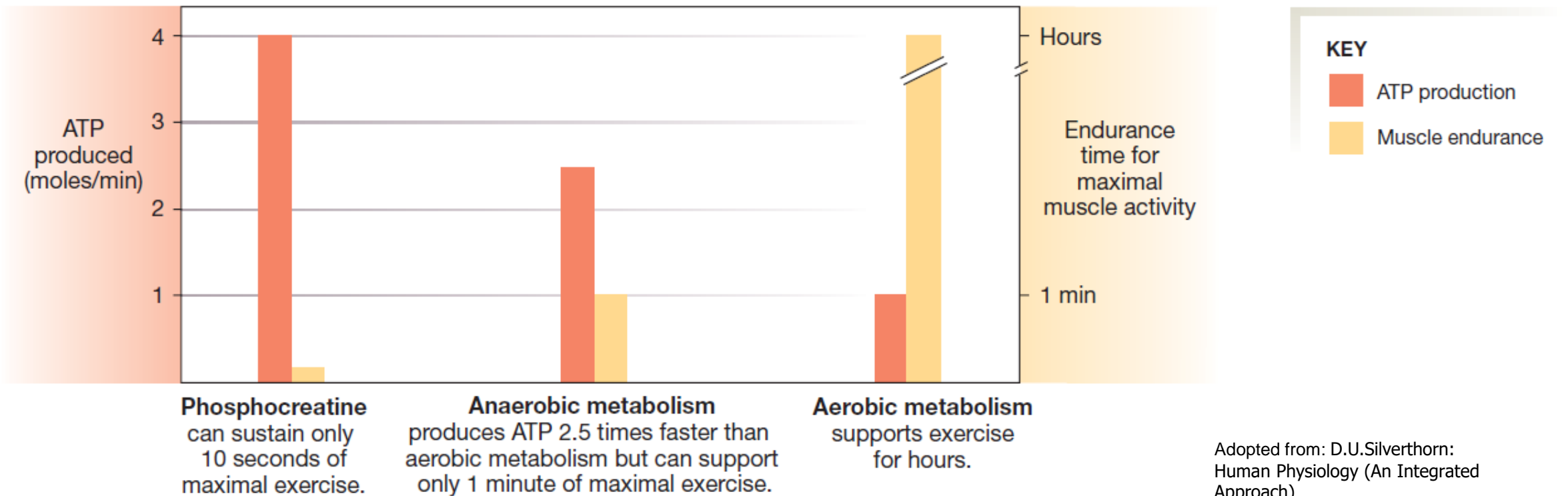
- Nízká intenzita: tuky (MK)
- Vysoká intenzita: glukóza

Data from G. A. Brooks and J. Mercier, *J App Physiol* 76: 2253–2261, 1994

Adopted from: D.U.Silverthorn:
Human Physiology (An Integrated
Approach)

Produkce ATP a svalová výdrž

Reakce organismu na zátěž (práci)

- Sympatický nervový systém (ergotropní systém)
- Řízení kardiovaskulárního systému
- Řízení/regulace dýchání
- Řízení/regulace metabolismu

- HOMEOSTÁZA

Anticipace fyzického výkonu

- Reakce organismu (zejména KVS) ještě před zahájením práce
  - Připravuje organismus na zvýšené metabolické nároky pracujících kosterních svalů
- Aktivace sympatického nervového systému
- Změny stejné jako v časně fázi odpovědi na zátěž
- Podobnost s reakcí na stres (*fight-or-flight*)

Reakce kardiovaskulárního systému na práci

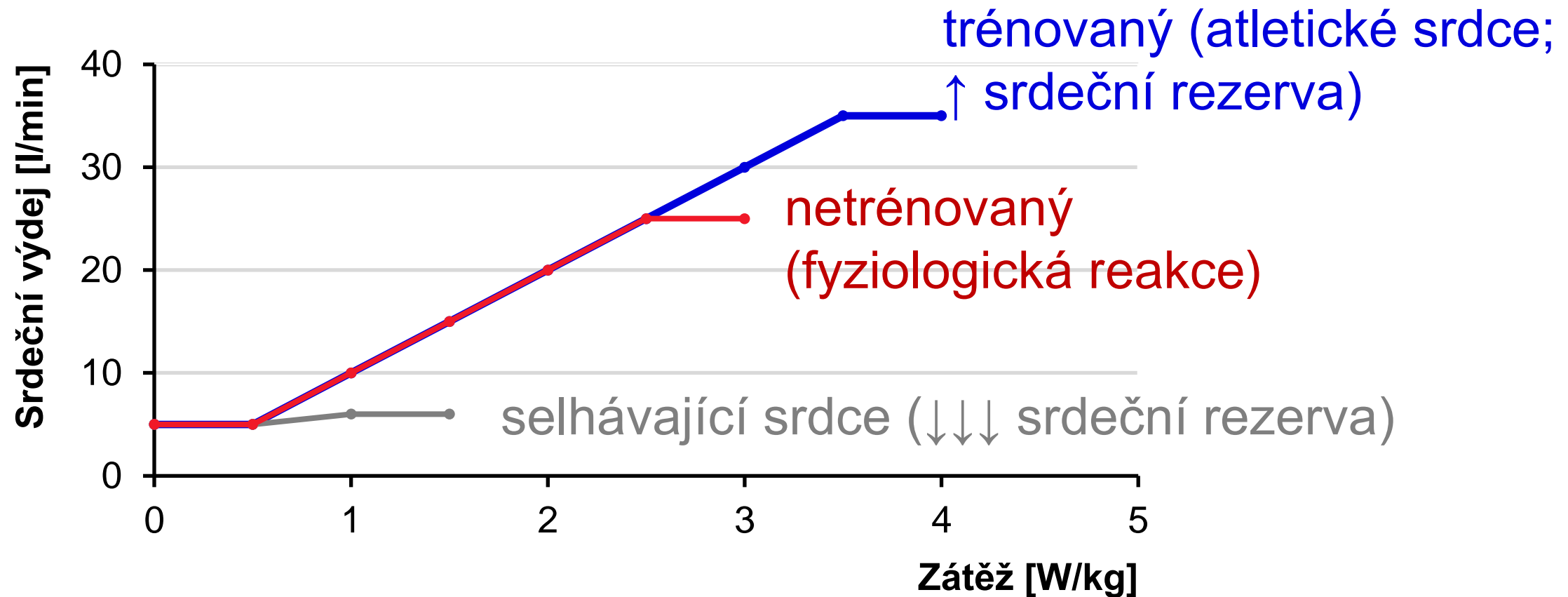
- Vliv SNS:
  - Zvýšení srdečního výdeje
  - Vazokonstrikce v GIT a kůži, v nepracujících kosterních svalech, (ledvinách)
  - Zvýšená produkce adrenalinu (dřeň nadledvin)

- Vazodilatace v pracujících svalech (metabolická autoregulace)

- Zvýšení žilního návratu

- Termoregulace

Zvýšení srdečního výdeje. Srdeční rezerva

- $CO = SV \times HR$ (SNS: pozitivní inotropní a chronotropní efekt)
- **Srdeční rezerva = maximální CO / klidový CO** (4 – 7)
- Koronární rezerva = maximální CF / klidový CF (~3.5)
- Chronotropní rezerva = maximální HR / klidový HR (3 – 5)
- Objemová rezerva = maximální SV / klidový SV (~1.5)

CO – srdeční výdej; CF – koronární průtok; HR – srdeční frekvence; SV – systolický objem

Srdeční rezerva u zdravého a selhávajícího srdce

Změny arteriálního tlaku krvi

PARAMETR	V KLIDU	PŘI ZÁTĚŽI	NÁRŮST (x)
Srdeční výdej [l/min]	5 – 6	25 (35)	4 – 5 (7) <i>srdeční rezerva</i>
Srdeční frekvence [1/min]	(45) 60-90	190 – 200 (220) <i>závisí na věku</i>	3 – 5 <i>chronotropní rezerva</i>
Systolický objem [ml]	75	115	~1.5 <i>objemová rezerva</i>
Systolický TK [mmHg]	120	<i>statická práce</i> ↑ <i>dynamická práce</i> ↑↑	
Diastolický TK [mmHg]	75	<i>statická práce</i> ↑↑↑ <i>dynamická práce</i> – / ↓	
Střední arteriální tlak (MAP) [mmHg]	~90	<i>statická práce</i> ↑ <i>dynamická práce</i> – / ↑	
Perfuze kosterních svalů [ml/min/100g]	2 – 4	60 – 120 (180)	~30

Reakce dýchání na zátěž

- Dýchací centrum: $\uparrow$ ventilace
  - chemoreceptory: $\uparrow$ pCO₂ + $\downarrow$ pH
  - proprioceptory v plicích

- Sympatický nervový systém (stres – anticipace)
  - Bronchodilatace

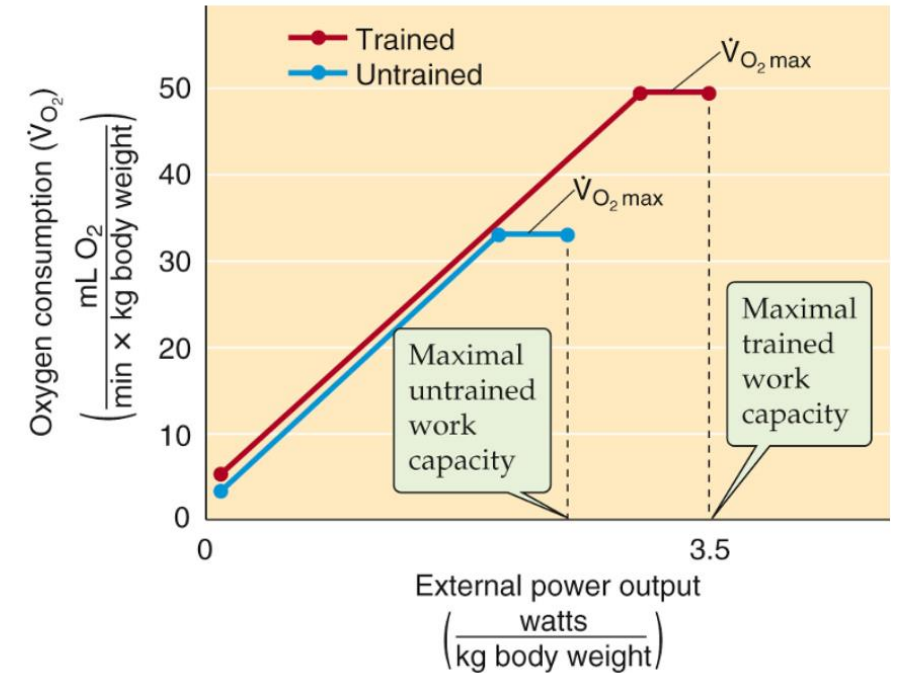
Reakce dýchacího systému na zátěž

PARAMETR	V KLIDU	PŘI ZÁTĚŽI	NÁRŮST (x)
Ventilace [l/min]	6 – 12	90 – 120	15 – 20 <i>respirační rezerva</i>
Frekvence dýchání [1/min]	12 – 16	40 – 60	4 – 5
Dechový objem (V_T) [l]	0.5 – 0.75	~2	3 – 4
Průtok plicnicí (perfuze plic) [l/min]	5 – 6	25 – 35	4 – 6
Spotřeba O_2 (V_{O_2}) [ml/min]	250 – 300	~3000	10 – 12 (25)
Produkce CO_2 [ml/min]	~200	~8000	~40

Spotřeba kyslíku ($\dot{V}_{O_2}$)

- Klidová $\dot{V}_{O_2}$: ~3,6 ml/(min.kg)
- Maximální $\dot{V}_{O_2}$ ($\dot{V}_{O_2 \max}$):
  - objektivní ukazatel aerobní výkonnosti
  - klesá s věkem
  - netrénovaná osoba středního věku: **30 – 40** ml/(min.kg)
  - elitní vytrvalostní atlet: **80 – 90** ml/(min.kg)
  - pacient s těžkým srd. selháním /CHOPN : **10 – 20** ml/(min.kg)
  - Měříme v maximální zátěži při spiroergometrii

Adopted from:
<https://studentconsult.inkling.com/read/boron-medical-physiology-3e/chapter-60/figure-60-6>

Determinanty $V_{O_2 \max}$

1. Příjem O_2 v plicích

– ventilace plic, celková difuzní kapacita plic, perfuze plic

2. Dodávka O_2 do svalů

– průtok krve (tlakový gradient – srdeční výdej vs. odpor)

– koncentrace hemoglobinu (kapacita krve pro transport O_2)

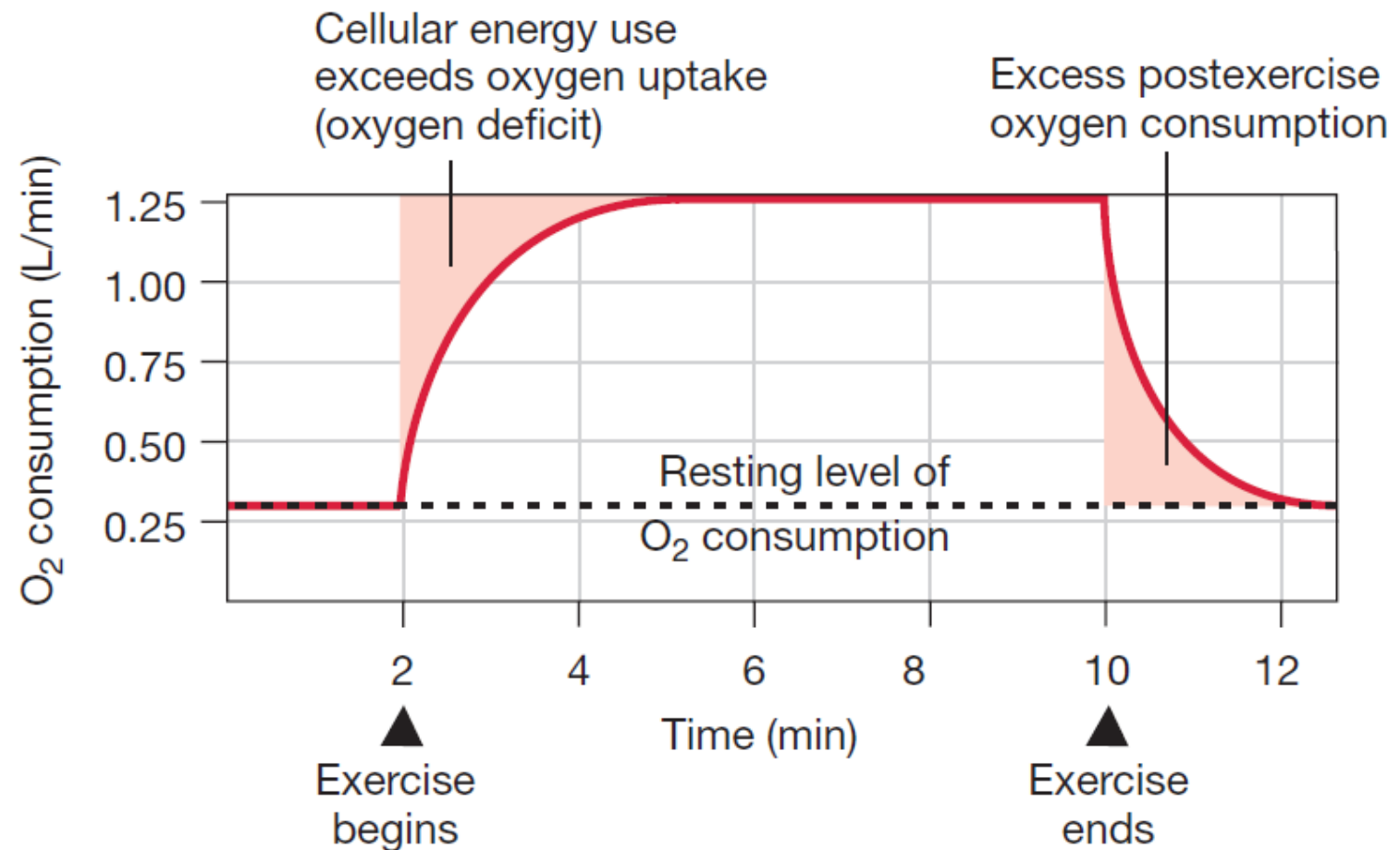
3. Difuze O_2 z krve do svalů

– pO_2 gradient: krev - mitochondrie

Spotřeba kyslíku během zátěže

Adopted from: D.U.Silverthorn:
Human Physiology (An Integrated
Approach)

– Kyslíkový dluh

Testování fyzické zdatnosti (kondice)

- (Spiro)ergometrie
- Standardizovaná zátěž
  - exaktně: W/kg
  - poměrově: MET – metabolický ekvivalent
    - poměr mezi aktuálním metabolickým obrátem a metabolickým obrátem v klidu v sedě
    - 1 MET = spotřeba 3,5 ml O₂/kg.min ≈ 4,31 kJ/kg.h
    - spánek ≈ 0,9 MET; pomalá chůze ≈ 3-4 MET; sprint, rychlý běh ≈ 16 MET
    - (+) jednoduchost; (-) nutno vyjadřovat individuálně!!!

Ukazatele zdatnosti (fitness)

- $V_{O_2 \max}$ [ml O₂ / (min.kg)]
- Aerobní / anaerobní práh
- W_{170} [W/kg]

- Únava, selhání
- Tréning
- Adaptace